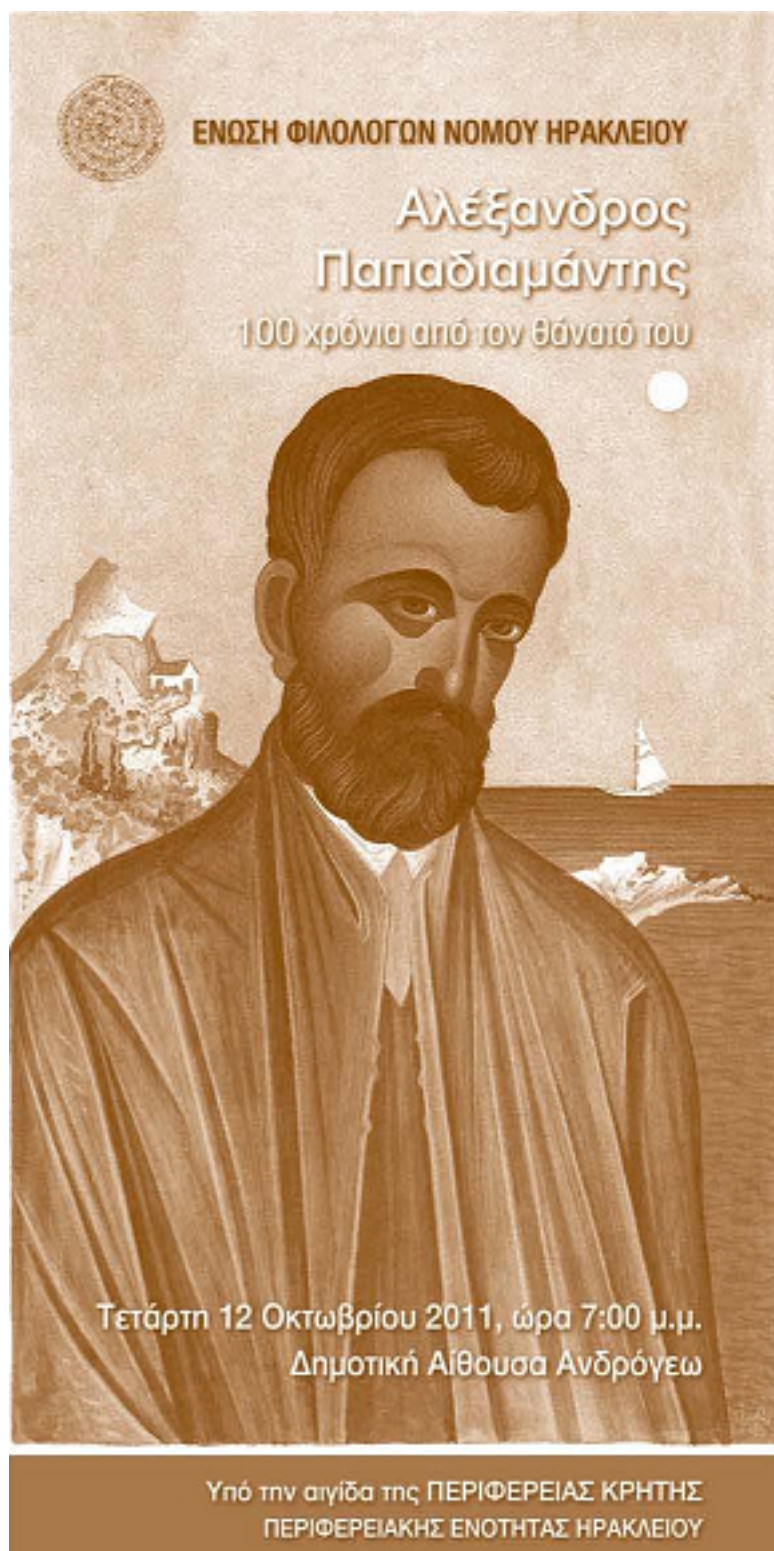

Ε.Φ.Ν.Η:Εκδήλωση για τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη

Συντάχθηκε απο τον/την Μάνος Στεφανάκης
Δευτέρα, 03 Οκτώβριος 2011 15:22

Η Ένωση φιλολόγων Νομού Ηρακλείου διοργανώνει και σας προσκαλεί σε μια βραδιά αφιερωμένη στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη με αφορμή τη συμπλήρωση 100 χρόνων από τον θάνατο του μεγάλου μας συγγραφέα. Η εκδήλωση θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη 12 Οκτωβρίου 2011 και ώρα 19.00 στη Δημοτική Αίθουσα Ανδρόγεω.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο μέρη:

Α' ΜΕΡΟΣ

ΟΜΙΛΙΕΣ

- Σταύρος Ζουμπουλάκης, Διευθυντής του περ. *Νέα Εστία*

Ο "δοκιμιακός" Παπαδιαμάντης του Ε' τόμου των Απάντων (Δόμος)

- Μιχάλης Κοπιδάκης, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

«Ως πνοή αύρας λεπτής?». Προφορικότητα και βιβλισμοί στον Παπαδιαμάντη

Β' ΜΕΡΟΣ

Θεατρικό Αναλόγιο

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, *Τ' Αγνάντεμα*

Παρουσιάζουν

Μαρινέλλα Βλαχάκη, Αντώνης Περαντωνάκης

και ο μουσικός Λεωνίδας Μαριδάκης

Η Εκδήλωση τελεί υπό την Αιγίδα της Περιφέρειας Κρήτης - Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου, με την ευγενική χορηγία του Βιβλιοπωλείου «Δοκιμάκης».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

- Σταύρος Ζουμπουλάκης, Διευθυντής του περ. *Νέα Εστία*

Ο "δοκιμιακός" Παπαδιαμάντης του Ε' τόμου των Απάντων (Δόμος)

Περίληψη εισήγησης: Υπάρχει πράγματι ένας δοκιμιογράφος Παπαδιαμάντης; Μα ελάχιστα από τα κείμενα που απαρτίζουν τον Ε' τόμο των Απάντων του Δόμου θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν, με την ακριβή έννοια του όρου, δοκίμια. Τα δημοσιογραφικά αυτά κείμενα ωστόσο ορίζουν με σαφήνεια τα θέματα που τον ενδιαφέρουν και τον κινητοποιούν, και αποτυπώνουν με ακρίβεια και χωρίς διφορούμενα τις απόψεις του για τα θέματα αυτά. Χαρτογραφείται επομένως στον Ε' τόμο μια περιοχή στοχασμού, η μελέτη της οποίας μπορεί να συμβάλει και στην ασφαλέστερη κατανόηση του διηγηματογραφικού έργου του.

Ο Σταύρος Ζουμπουλάκης γεννήθηκε το 1953 στη Συκιά Λακωνίας. Σπούδασε νομική και φιλολογία στην Αθήνα και φιλοσοφία στο Παρίσι. Εργάστηκε πολλά χρόνια ως φιλόλογος στη Μέση Εκπαίδευση. Από το 1998 διευθύνει το περιοδικό

Νέα Εστία

και από το 2008 είναι πρόεδρος του Ιδρύματος βιβλικών σπουδών «Άρτος Ζωής». Βιβλία του:

Ο Ιωάννης ο Πρόδρομος ως άγγελος. Οι θεολογικές προϋποθέσεις της φτερωτής απεικόνισής του

(Δόμος 1992),

Ο Θεός στην Πόλη. Δοκίμια για τη θρησκεία και την πολιτική

(Εστία 2002),

Στη σκηνή του κόσμου. Από το Βελιγράδι

στην Τεχεράνη

(Εστία 2007),

Χριστιανοί στον δημόσιο χώρο. Πίστη ή πολιτιστική ταυτότητα;

(Εστία 2010). Μετέφρασε και προλόγισε το βιβλίο του Εμμανουέλ

Λεβινάς

Τέσσερις ταλμουδικές μελέτες

(Πόλις 1995). Επιμελήθηκε, μεταξύ άλλων, και τις εκδόσεις: Πέτρος Κολακλίδης,

Μελέτες

, δύο τόμοι (Βικελαία Βιβλιοθήκη 2006), Ζήσιμος Λορεντζάτος,

Collectanea

(Δόμος 2009)

- **Μιχάλης Κοπιδάκης, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών**

«Ως πνοή αύρας λεπτής?» Προφορικότητα και βιβλισμοί στον Παπαδιαμάντη

Περίληψη εισήγησης

Στον Παπαδιαμάντη παρατηρείται το φαινόμενο να υπάρχει πολύ συχνά το ασύνδετο και το πολυσύνδετο σχήμα. Το ρητορικό αυτό τέχνασμα φαίνεται ότι προέρχεται από τον προφορικό λόγο. Επειδή απαντά πολύ συχνά και στα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης και ιδίως το σχήμα που ονομάζεται «παραλληλισμός μελών», φαίνεται ότι ο Παπαδιαμάντης επηρεάζεται από τη βαθιά γνώση των εκκλησιαστικών κειμένων. Τα κείμενα αυτά τα διάβαζε καθημερινά, τα άκουγε στις ακολουθίες και επίσης ως ψάλτης στον Όσιο Ελισαίο τα ψαλμωδούσε. Επομένως, πρόκειται για ένα υφολογικό τέχνασμα, το οποίο ο συγγραφέας χειρίζεται με μεγάλη δεξιοτεχνία

Ο **Μιχάλης Ζ. Κοπιδάκης** είναι Ομότιμος καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών. Σπούδασε κλασική φιλολογία στα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης και Χαϊδελβέργης. Υπηρέτησε σε όλες τις βαθμίδες της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ως το 1997 και από το 1998 υπηρέτησε ως καθηγητής στο τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης (Μ.Ι.Θ.Ε.) του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα αφορούν τον Αισχύλο, τη μετάφραση των Εβδομήκοντα, την Καινή Διαθήκη (θρησκευολογικό υπόβαθρο, γλώσσα και ύφος), την ελληνόφωνη Ιουδαϊκή γραμματεία, την ιστορία της ελληνικής γλώσσας, την ρητική διάλεκτο, τη νεοελληνική ποίηση και την ιστορία των Κρητικών επαναστάσεων.

Επιλογή από τα έργα του: *Το Γ' Μακκαβαίων και ο Αισχύλος* (Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη 1987),
Γιώργος και Μαρώ

Σεφέρη, Η Αλληλογραφία Α' (1936-1940

), έκδοση και σχόλια Μ.Ζ. Κοπιδάκης (Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη 1990, Ίκαρος 2005),

Διονυσίου Λογγίνου Περί ύψους

, εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση και σχόλια Μ.Ζ. Κοπιδάκης (Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη 1990)

Ιστορία της ελληνικής γλώσσας

, σχεδιασμός και επιστάσις Μ.Ζ. Κοπιδάκης (Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο 1999).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης γεννήθηκε στη Σκιάθο στις 3 Μαρτίου του 1851 και ήταν γιος του ιερέα Αδαμάντιου Εμμανουήλ και της Αγγελικής κόρης Αλεξ. Μωραϊτίδη. Τελείωσε το δημοτικό και τις δύο πρώτες τάξεις του ελληνικού σχολείου στη Σκιάθο. Φοίτησε σε σχολείο της Σκοπέλου, του Πειραιά και τελικά πήρε απολυτήριο Γυμνασίου από το Βαρβάκειο το 1874. Το Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου, γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου όμως ποτέ δεν αποφοίτησε, ενώ γράφει το πρώτο λυρικό του ποίημα για τη μητέρα του. Έμαθε αγγλικά και γαλλικά μόνος του. Για να ζήσει έκανε ιδιαίτερα μαθήματα και δημοσίευε κείμενα και μεταφράσεις στις εφημερίδες. Τον Ιούλιο του 1872 ακολούθησε το μοναχό Νήφωνα στο Άγιο Όρος, όπου έμεινε μερικούς μήνες, αλλά διαπίστωσε ότι δεν του ταίριαζε το μοναχικό σχήμα. Ωστόσο δεν έλειπε ποτέ από τον κυριακάτικο εκκλησιασμό στον Άγιο Ελισσαίο στο Μοναστηράκι, όπου έψελνε ως δεξιός ψάλτης. Το 1879 δημοσιεύει το μυθιστόρημα η "Μετανάστis" στην εφημερίδα "Νεόλογος". Το 1882 άρχισε να δημοσιεύει το μυθιστόρημά του "Οι έμποροι των Εθνών" στην εφημερίδα "Μη χάνεσαι". Το 1884 άρχισε να δημοσιεύει στην "Ακρόπολη" το μυθιστόρημά του "Γυφτοπούλα", όπου από το 1892 ως το 1897 εργάζεται ως τακτικός συνεργάτης. Από το 1902 ως το 1904 μένει στη Σκιάθο απ' όπου δημοσιεύει τη "Φόνισσα". Το έργο του περιλαμβάνει περίπου 180 διηγήματα και νουβέλες που αναφέρονται στις φτωχές τάξεις της Αθήνας και της Σκιάθου και ελάχιστα ποιήματα θρησκευτικού περιεχομένου. Στις 13 Μαρτίου 1908 γιορτάζεται στον "Παρνασσό" η 25ετηρίδα του στα ελληνικά γράμματα, υπό την προστασία της πριγκίπισσας Μαρίας Βοναπάρτη. Αμέσως μετά επιστρέφει στην πατρίδα του όπου και μένει ως το τέλος της ζωής του. Πεθαίνει το ξημέρωμα της 3ης Ιανουαρίου του 1911 από πνευμονία.

Το σύντομο βιογραφικό που έγραψε ο ίδιος ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης για τον εαυτό του (και κατά παράκληση του Γιάννη Βλαχογιάννη) αναφέρει ότι:

Εγεννήθην εν Σκιάθω, τη 4 Μαρτίου 1851. Εβγήκα από το Ελληνικόν Σχ. [ολείον] εις τα 1863, αλλά μόνον το 1867 εστάλην εις το Γυμνάσιον Χαλκίδος, όπου ήκουσα την Α και την Β τάξιν. Την Γ εμαθήτευσα εις Πειραιά, είτα διέκοψα τας σπουδάς μου, κι έμεινα εις την πατρίδα. Κατά Ιούλιον του 1872 επήγα εις το Άγιον Όρος χάριν προσκυνήσεως, όπου έμεινα ολίγους μήνας. Το 1873 ήλθα εις Αθήνας κι εφοίτησα εις την Δ του Βαρβακείου. Τω 1874 ενεγράφην εις την Φιλοσοφικήν Σχολήν, όπου ήκουα κατ' εκλογήν ολίγα μαθήματα φιλολογικά, κατ' ιδίαν δε ησχολούμην εις τας ξένας γλώσσας.

Μικρός εξωγράφιζα Αγίους, είτα έγραφα στίχους, κι εδοκίμαζα να συντάξω κωμω-δίας. Τω 1868 επεχείρησα να γράψω μυθιστόρημα. Τω 1879 εδημοσιεύθη η «Μετα-νάστις», έργον μου, εις τον *Νεολόγον* Κωνσταντινουπόλεως. Τω 1881 εν θρησκευτι-κόν ποιημάτων εις το περιοδικόν *Σωτήρα*. Τω 1882 εδημοσιεύθη[σαν] «Οι Έμποροι των Εθνών» εις το *Μη Χάνεσαι*. Αργότερα έγραψα περί τα εκατόν διηγήματα, δημο-σιευθέντα εις διάφορα περιοδικά και εφημερίδας.

Α.Π.[απαδιαμάντης], Αυτοβιογραφικό Σημείωμα

Το επ εμοί, ενόσω ζω, και αναπνέω και σοφρονώ, δεν θα παύσω να υμνώ μετά λατρείας τον Χριστόν μου, να περιγράφω μετ' έρωτος την φύσιν, και να ζωγραφώ μετά στοργής τα γνήσια ελληνικά ήθη.

Αλ. Παπαδιαμάντη, *Λαμπριάτικος ψάλτης*, Άπαντα, Περάνθη, τ. β', σελ. 195

Οι δύο κύριες περίοδοι της δημιουργίας του Α. Παπαδιαμάντη

Η θητεία του Παπαδιαμάντη στο ιστορικό μυθιστόρημα ήταν σύντομη. Αφού έδωσε τα μυθιστορήματα *Η μετανάστις* (1879-80), *Οι έμποροι των Εθνών* (1882-83) και η *Γυφτοπούλα* (1884), στα

οποία

είναι φανερές οι υπερβολές και οι αδυναμίες του ρομαντισμού, στρέφεται σε σύγχρονα ελληνικά θέματα. Μεταβατικό έργο από το ιστορικό μυθιστόρημα στο ηθογραφικό διήγημα είναι η νουβέλα του

Χρήστος Μηλιόνης,

που δημοσιεύτηκε στην

Εστία

το 1885. Εδώ προσπάθησε να δώσει το κλίμα του ηρωισμού της κλέφτικης ζωής και να περιγράψει τα ήθη και τις συνήθειες των κλεφτών εμπνευσμένος από το δημοτικό τραγούδι. Επιχείρησε να συνδυάσει την ιστορία με την ηθογραφία σύμφωνα με τις τάσεις που επικράτησαν.

Κατόπιν θα αφοσιωθεί αποκλειστικά στο ηθογραφικό διήγημα που του έδωσε την πρώτη και μοναδική θέση στα γράμματα μας. Το διηγηματογραφικό έργο του Παπαδιαμάντη είναι μεγάλο. Εκτός από τα τρία μυθιστορήματα, έγραψε πέντε νουβέλες και 170 διηγήματα. Σε λίγα χρόνια πλημμύρισε την Αθήνα με τους ταπεινούς ήρωες των σκιαθίτικων διηγημάτων του και τα γνήσια λαϊκά ήθη της πατρίδας του. Τα διηγήμα-τα του δημοσιεύονται στον αθηναϊκό τύπο. Η πρωτεύουσα, που ζει έντονα την περίοδο της αστικοποίησης και είναι εκτεθειμένη σε ποικίλες ιδεολογικές και πολιτισμικές επιδράσεις και ρεύματα από την Ευρώπη, δέχεται την επίθεση της ελληνικότητας από την ηθογραφία του σκιαθίτη διηγηματογράφου.

Γιώργος Παγανός, «Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης»: ΙΔ., *Η Νεοελληνική Πεζογραφία: Θεωρία και* *Πράξη* [τ. 1],

Θεσσαλονίκη: Κώδικας, 1983, σσ. 80-86: 80

Ρεαλισμός, Ηθογραφία, Συμβολισμός κ.ά.

Το μεγαλύτερο κέρδος αυτής της πρώτης ηθογραφίας, χάρη στη στροφή της προ-σοχής προς την αγροτική και θαλασσινή Ελλάδα, είναι ότι πλησίασε τον απλό άνθρωπο της υπαίθρου και προσάρμοσε στη λιτότητα του το εκφραστικό της όργανο. Η αναπροσαρμογή της αφήγησης στη νέα θεματογραφία άνοιξε τρόπους γραφής που αποδείχτηκαν πολύ γόνιμοι για τη μετέπειτα εξέλιξη της ελληνικής πεζογραφίας. Η αφήγηση, σε πρώτο πρόσωπο κατά προτίμηση, μιας ζωής παλαικής και απλής, ο διάλογος σχεδόν φωνογραφικά πιστός είναι λύσεις υφολογικές και τεχνικές μεγάλης σημασίας. Για μια νέα εμπειρία αφηγηματική, που τώρα αποκτά σταθερές βάσεις, βρισκόμαστε μπρος σε μια προνομιούχο αφετηρία.

Mario Vitti, *Ιδεολογική Λειτουργία της Ελληνικής Ηθογραφίας*, Κέδρος, ³1991 [1974], σ. 75

Τα διηγήματα του Παπαδιαμάντη παρουσιάζουν έντονα τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού ρομαντισμού, καιτοι συνήθως θεωρείται ο ίδιος ηθογράφος-ρεαλιστής. Οι κατηγορίες αυτές του ηθογράφου-ρεαλιστή δεν ικανοποιούν πολλούς από τους σύγχρονους μελετητές του Παπαδιαμάντη, που τονίζουν την ποιητική πνοή του έργου του, τον έντονο συμβολισμό του, την μεταφυσική του διάσταση, την «κατάργηση της χρονικότητός» του. Δύο θέματα που παρουσιάζονται συχνά στα διηγήματα του Παπαδιαμάντη, τα οποία είναι θεμελιώδη και στο πεζογραφικό και ποιητικό έργο της ευρωπαϊκής ρομαντικής εποχής είναι πρώτον ο *προέχων* ρόλος της φύσης και δεύτερον ο *ανέφικτος έρωτας*.

**Ελισάβετ Κωνσταντινίδου, «Ο Παπαδιαμάντης και η Παράδοση του Ευρωπαϊκού Ρομαντισμού»: [Εταιρεία Ευβοϊκῶ ν Σπουδῶ ν], *Πρακτικά ΑΠΘ Διεθνούς Συνεδρίου για τον Παπαδιαμάντη*:
20-24 Σεπτεμβρίου 1991,
Αθ.: εκδ. Δόμος, 1996, 387-405: 387-388**

Ε.Φ.Ν.Η:Εκδήλωση για τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη

Συντάχθηκε απο τον/την Μάνος Στεφανάκης
Δευτέρα, 03 Οκτώβριος 2011 15:22
